

DIVULGACIÓ DEL PATRIMONI

Radio Andorra, en 10 preguntes

Sylvain Athiel resumeix mig segle de vida de l'estació en un decàleg que en reivindica el paper decisiu en la història de la radiodifusió, així com el valor patrimonial de l'edifici encampadà

EL PERIÒDIC
ENCAMP

La primera fase de la rehabilitació de l'històric edifici d'Encamp ha tornat a posar sobre la taula el futur de Radio Andorra. Un moment oportú per reflexionar sobre el paper decisiu que l'estació va tenir tant en la projecció internacional del Principat als anys 40, 50 i 60, com en la història de la radiodifusió europea i també mundial. Sylvain Athiel (Perpignan, 1961), locutor, productor, investigador i consultor radiofònic, així com autor de la novel·la *Aquí Radio Andorra*, ofereix en el següent decàleg les claus d'un dels capítols més apassionants i mal coneguts del segle XX andorrà, evoca els inicis de l'estació i l'anomenada guerra de les ràdios, desmenteix llegendes més o menys negres, revela la mala fe francesa i la interessada participació espanyola, i reivindica la figura proteica (i oblidada) de Jacques Trémoulet.

1 ¿Per què una Radio a Andorra?

Radio Andorra tindria avui 70 anys! Per comprendre'n el naixement al 1939, i per valorar el paper essencial que l'estació ha tingut en la història dels mitjans de comunicació, cal remuntar-se als inicis de la radiodifusió francesa, als primers anys 20, amb especial atenció als esdeveniments que se succeïen a la veïna Tolosa. En aquella època, de la ràdio se'n deia TSF, Telefontia Sense Fils. Les primeres emissions públiques havien tingut lloc el 1921, i aprofitant un dels pilars de la Torre Eiffel! Immediatament, el govern francès prohibeix la creació de noves estacions per les implicacions polítiques que comporta el nou mitjà. La radiodifusió es converteix així en una qüestió d'estat. Però la iniciativa privada intenta de seguida posar-hi cullerada. Un d'aquests agosarats emprenedors serà el periodista Jacques Trémoulet, des del seu feu a Tolosa. I se'n sortirà: al 1925, Radio-Toulouse comença a parlar. De seguida es converteix en una potent, i Trémoulet, en un ric empresari de la comunicació gràcies als ingressos publicitaris. L'edat d'or s'acabarà aviat: als anys 30 les autoritats franceses endureixen la seva política i es proposen aplicar al peu de la lletra el monopoli estatal de la radiodifusió. Calia trobar una solució. I és en aquest context que neix la idea de les "estacions perifèriques". És a dir, emissores que per eludir la legislació francesa s'instal·len en països veïns, a la perifèria del territori francès. És així com neix RTL a Luxemburg; i a Andorra, Radio Andorra, un cop terrible al lliberticida monopoli estatal de la radiodifusió que pretenia aplicar el govern francès.

ARXIU FOTOGRÀFIC D'ENCAMP

ORIOL LLAURADÓ

►► Mig segle separa aquests dues imatges: la de dalt, datada als anys 50, l'època daurada de Radio Andorra; a baix, l'edifici encampadà ahir mateix, enclotat entre les obres i el poble de Vila.

2 ¿Per què parlava en castellà?

Aquí Radio Andorra, emisora del Principado de Andorra! Pocs dies després de les primeres proves de Radio Andorra i de la inauguració de l'estació, presidida per Anatole de Monzie, ministre francès d'Obres públiques, Hitler envaeix Polònia. Una guerra mundial no és el context més propici per al llançament d'una estació de ràdio amb pretensions internacionals... Trémoulet es mou per garantir la supervivència de Radio Andorra. I per assegurar-se que l'emissora no es converteixi en hostatge de la imminent guerra mundial, pren la genial decisió de dirigir-se al radiooient espanyol. França està en guerra, però Radio Andorra és neu-

tral. De passada, i en el particular context bèl·lic, el govern francès sembla oblidar-se que la nova estació s'havia refugiat en un racó dels Pirineus precisament per burlar la llei francesa.

3 ¿Va ser un regal dels nazis a Trémoulet?

L'emissora del 1938 no és un interessant present de Goebbels. Era d'origen alemany, sí, de la mateixa casa que l'aparell emissor de Radio Toulouse. A Encamp s'hi conserva una altra emissora, aquesta suïssa, una BBC Brown Boveri que no s'hi va instal·lar a principis dels anys 50, com sovint s'ha dit, sinó molt probablement entre el 1963 i el 1964. Però tornem a la guerra mundial: en el mateix moment que Radio

Andorra comença a parlar, la Werhmacht acaba de passar per sobre de l'exèrcit francès. I de seguida, l'Ocupació. Els nazis oferiran a Trémoulet sumes considerables perquè s'avingui a difondre butlletins *informatius* des de les seves emissores. Al final, s'acusa Radio Andorra d'orientar els avions aliats en missió nocturna, i de transmetre missatges xifrats a la Gran Bretanya. Però també del contrari: de guiar els submarins alemanys. A l'hora de la veritat, Trémoulet acata els compromisos... sempre que serveixin als seus interessos empresarials. Per a alguns, complirà ben tímidament el seu deure de ciutadà francès. Per a d'altres, el que compta al final és que Trémoulet evitari que caiguin en mans de la propaganda nazi les seves emissores. Cap al final de la guerra, la Gestapo se'n mal-

fia i el busca. Després de Normandia, serà la mateixa policia francesa qui l'empaitarà. De fet, serà condemnat a mort. Un alemany infiltrat als consells d'administració de les ràdios privades de l'Europa ocupada declararà que Trémoulet va ser l'únic que va oposar resistència eficaç als dictats alemanys. Posteriorment sortiran a la llum testimonis que Radio Andorra va prestar serveis a la Resistència i a les xarxes de passadors. I finalment. L'1 d'abril del 1949, la justícia francesa li commuta la pena mort.

4 ¿Què va aportar a la radiodifusió?

La meua tesi és que, des del Principat, Radio Andorra va participar decisivament en la definició de la radiodifusió moderna. Per exemple, pel que fa a la participació femenina. Cal recordar que a mitjans anys 30 estava molt estesa la convicció que la veu femenina no podia competir amb la masculina a les ones i que, per tant, no era apta per a la ràdio. Contra aquest prejudici, en el moment de llançar Radio Andorra Trémoulet apostarà precisament per una veu femenina. I serà una veu femenina la que popularitzarà el lema de l'estació: *Aquí Radio Andorra, emisora del Principado de Andorra*. Una jugada mestra. La premsa, desconcertada i fascinada, parlarà especial atenció en el nou fenomen radiofònic, Victoria Zorzano. Diaris de tot el món reproduiran la seva foto. Anys després la succeiran Lydia Linares i Carmen del Monte. Elles dues seran la imatge de Radio Andorra en el moment de màxima popularitat de l'estació: dues veus perfectament radiofòniques que enlluernen, a més, amb una singular fotogènia. I encara n'hi haurà més, de *Mademoiselles Aquí...*

5 ¿Quan comença la guerra de les ràdios?

Quen l'advocat tolosà Vicent Auriol es converteix en president de la República, al 1947, el govern francès al·legarà que Radio Andorra emet en virtut d'una autorització revocable. Segons aquesta teoria, es tracta d'una estació pirata. I això no és tot: en acabar la guerra i ser condemnat a mort, Trémoulet s'havia refugiat a Madrid. El govern francès pretenia entregar Radio Andorra a un home de negocis francès, un cert Charles Michelson, que al 1940 havia cedit a França una estació a Tanger i ara esperava cobrar-s'ho a costa de Radio Andorra. Trémoulet els feia nosa, però comptava amb el suport del Consell de les Valls i del bisbe. Tota la vida de l'estació estarà marcada per aquest enfrontament permanent amb les autoritats franceses, que sempre la van considerar una emissora il·legal.

6 ¿Quin paper hi va tenir Espanya?

Després d'una successió d'episodis rocambolescos, i per cobrir-se les espatlles davant les pressions del govern francès, Trémoulet cedeix l'estació a l'estat espanyol,

Passa a la pàgina següent